

ANALYYSI

Osaava työvoima, työllisyys ja työmarkkinoiden kireys

Suomen talous | 21.04.2023 | Meri Obstbaum, Essi Eerola, Juuso Vanhala

KIRJOITTAJAT

Meri Obstbaum
Johtokunnan
neuvonantaja

Essi Eerola
Johtokunnan
neuvonantaja

Juuso Vanhala
Ennustepäällikkö

Väestön ikääntyminen vähentää jo nyt työikäisen väestön ja työllisten määrää Suomessa. Myös työntekijäkohtaiset työtunnit ovat vähentyneet jo pitkään, mikä on osaltaan vähentänyt kansantalouden käytössä olevaa työpanosta. Koronapandemian aikana työtuntien vähentyminen on kiihtynyt ja lisännyt työmarkkinoiden kireyttä ja palkkapaineita. Koulutus kerryttää kansantalouden käytössä olevaa osaamispääomaa ja vaikuttaa siten talouskasvuun. Osaavan työpanoksen saatavuuden varmistaminen edellyttää koulutustason nostamista ja työperäisen maahanmuuton lisäämistä.

Työllisyys ja työtunnit ovat kehittyneet eri suuntiin

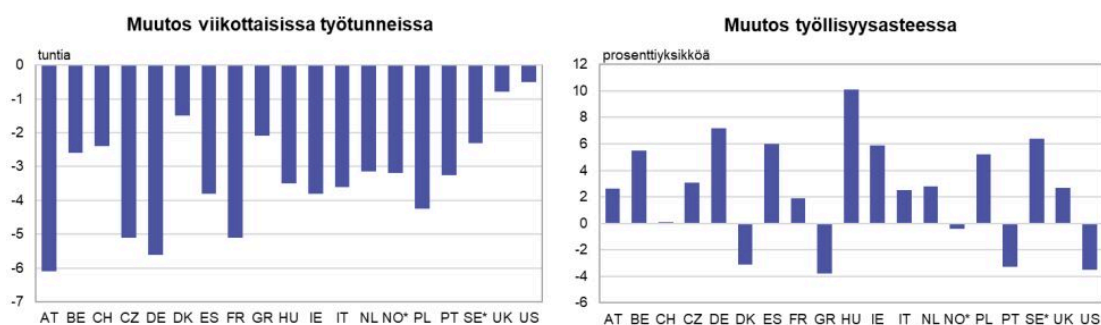
Työn tarjonnan muutokset, ml. niiden vaikutukset työmarkkinoiden kireyteen, ovat olleet huomion kohteena useissa viimeaikaisissa tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu perinteisesti seurattua työllisten (tai työvoimaan osallistuvien henkilöiden) määrän ohella työtuntien määrää. Niin Yhdysvalloissa kuin useissa Euroopan maissa on havaittu työntekijää kohti laskettujen työtuntien vähentyneen viimeisten 20 vuoden aikana (mm. Bick ym. 2022, Lee ym. 2023).^{1,2}

Euroopassa ja Yhdysvalloissa pandemiaa edeltäneiden kahden vuosikymmenen aikana työn tarjonnan trendiä on ohjannut ensisijaisesti työntekijää kohti laskettu keskimääräisten työtuntien kehitys. Bick ym. (2022) tarkastelivat kehitystä 19 maassa. Kaikissa maissa keskimääräiset työtunnit työntekijää kohti vähenivät, keskimäärin 9 prosenttia 1990-luvun lopulta 2010-luvun lopulle. Sen sijaan työllisyysaste nousi valtaosassa maista, keskimäärin noin 5 prosenttia (kuvio 1).

Työllisyys ja työntekijää kohti lasketut työtunnit näyttävät siis kehittyvän vastakkaisiin suuntiin. Näiden vastakkaisten ilmiöiden voimakkuudesta riippuen kokonaistunnit ovat joissain maissa kasvaneet ja toisissa vähentyneet.

Kuvio 1.

Työpanoksen muutos 1997/1999–2017/2019

Kuviot esittävät viikottaisten työtuntien ja työllisyysasteen muutoksia työntekijää (15-vuotiaat ja sitä vanhemmat) kohti vuosista 1997–1999 vuosiin 2017–2019. Molempien ajankohtien osalta käytetään kolmen vuoden keskiarvoa. Norjassa ja Ruotsissa 75-vuotiaat ja sitä vanhemmat henkilöt eivät sisälly aineistoon.

Lähde: Bick ym. (2022), EULFS- ja CPS-aineistot.

21.4.2023
© Suomen Pankki

Työvoimatutkimuksen (EU Labour Force Survey) aggregaattitason tilastojen perusteella voidaan arvioida, että Suomessakin viikoittaisten työtuntien määrä työntekijää kohden on laskenut selvästi kahden viime vuosikymmenen aikana (kuvio 2a). Kehitys on ollut samansuuntaista kaikissa ikäryhmissä. Osa-aikaisuus on lisääntynyt samalla ajanjaksolla, mutta ei ole viitteitä siitä, että osa-aikaisuuden lisääntyminen olisi vastentahtoista, koska alityöllisyys ei ole koronapandemian lomautusaikaa lukuun ottamatta lisääntynyt.³ Huomionarvoista on kuitenkin se, että tehtyjen työtuntien pitkäaikainen aleneminen koskee myös kokoaikaisia työllisiä.

Kokonaisuutena tehtyjen työtuntien kehitystä määrittää kokoaikaisien työllisten työtuntien määrä. Edelleen eniten työpaikkoja syntyy kokoaikaiseen työhön, vaikka suhteellinen kasvu on ollut voimakkainta osa-aikatyössä. Työllisyysasteessa sen sijaan ei ole ollut selkeää trendiä. 1990-luvun lopulla työllisyysaste nousi laman jälkeen lähes yhtäjaksoisesti aina finanssikriisiin saakka (kuvio 2). Finanssikriisin jälkeen työllisyysaste jäi aiempaa matalammalle tasolle ja alkoi uudestaan kasvaa vasta muutamaa vuotta ennen koronapandemiaa.

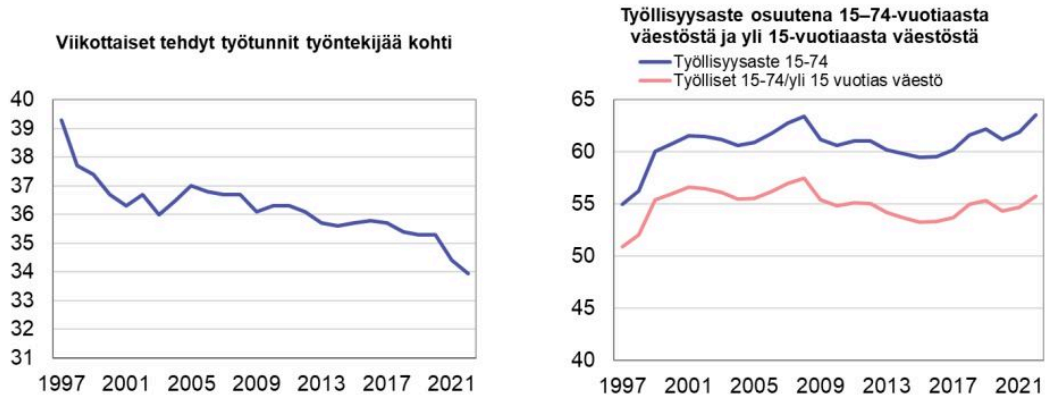
Lisäksi kun väestö ikääntyy ja vanhusväestön määrä suhteessa työikäisiin kasvaa, työllisten määrän lisääntymisestä huolimatta ns. taloudellinen huoltosuhte (työllisten osuus koko väestöstä) saattaa pienentyä. Ikääntyneiden väestöosuuden kasvusta johtuen työllisten osuus yli

15-vuotiaasta väestöstä onkin pysytellyt viime vuosina noin 55 prosentissa, vaikka työllisyysaste on noussut selvästi (kuvio 2).

Koska työllisten määrä yhdessä työntekijää kohti laskettujen työtuntien kanssa määrittää työpanoksen koon koko kansantalouden tasolla, työtunteihin tulisi kiinnittää yhtä lailla huomiota kuin työllisten määrään. Tällä hetkellä Suomessa tehtyjen työtuntien määrä on jotakuinkin yhtä suuri kuin ennen koronapandemiaa, vaikka työllisyysaste on selvästi korkeampi.

Kuvio 2.

Työpanoksen muutos Suomessa 1997–2022

Lähde: Eurostat.

21.4.2023
© Suomen Pankki

Nopea toipuminen koronapandemiasta kiristi työmarkkinoita

Työtuntien huomioiminen (työllisten määrän ohella) on tärkeää myös sen takia, että työtunneissa tapahtuvat muutokset voivat vaikuttaa työmarkkinoiden kireyteen.

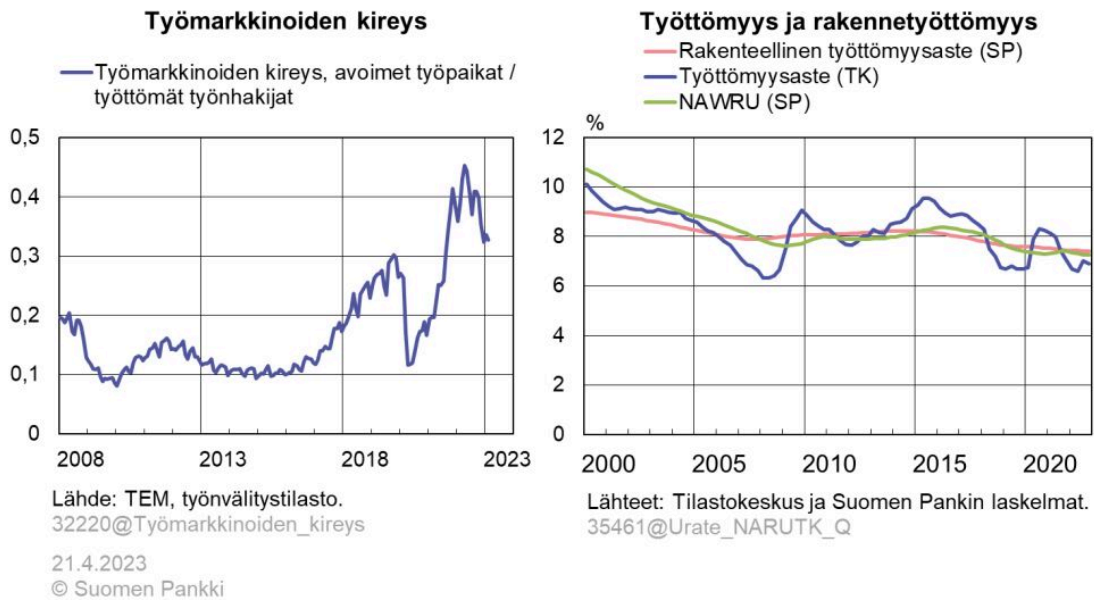
Talouden nopea toipuminen koronapandemiasta kiristi euroalueen työmarkkinoita poikkeuksellisen paljon. Kun työmarkkinat ovat kireät, avoimia työpaikkoja suhteessa työnhakijoihin on paljon, mikä parantaa työntekijöiden todennäköisyyttä löytää työpaikka, mutta samalla vaikeuttaa yritysten mahdollisuuksia palkata työntekijöitä. Työnantajien välinen kilpailu työntekijöistä on kovaa, kun avoimia työpaikkoja on paljon hakijaa kohden.

Työmarkkinat Suomessa ja euroalueella ovat pysyneet varsin kireinä, vaikka rahapolitiikka on kiristynyt ja suhdannetilanne heikentynyt vuoden 2022 lopulta alkaen. Tasaantumisesta huolimatta avoimia työpaikkoja on edelleen runsaasti suhteessa työttömiin työnhakijoihin (kuvio 3).

Työmarkkinoiden kireyteen viittaavat myös useat muut indikaattorit. Työttömyys pieneni nopeasti Suomessa koronakriisin pahimman vaiheen jälkeen. Vaikka osa työttömyyden pienenemisestä vaikuttaisi olevan rakenteellista, työttömyys on silti viimeaikaisesta hienoisesta nousustaan huolimatta edelleen matalampi kuin arvioitu rakenteellinen työttömyys (kuvio 3).⁴ Osa työttömyyden suhdanneluonteisesta parantumisesta, jota nähtiin erityisesti koronapandemiaa edeltäneessä noususuhdanteessa, on voinut muuttua pysyväksi, kun työpaikan saaneiden työntekijöiden kokemus ja osaaminen ovat karttuneet. Työmarkkinoiden kireydestä kertoo myös vuoden 2022 aikana voimakkaasti kiihtynyt keskiansioiden kasvu samoin kuin se, että työvoiman saatavuus on yrityskyselyjen mukaan edelleen tuotantoa merkittävästi rajoittava tekijä.

Kuvio 3.

Työmarkkinat pysyneet kireinä, työllisyys kasvanut

Työmarkkinoiden kireyteen (ja palkkakehitykseen) vaikuttaa niin työn kysyntä kuin tarjonta. Koronapandemian jälkeinen voimistunut työvoiman kysyntä on osin selittänyt työmarkkinoiden kiristymistä, mutta työmarkkinoilla jatkunut kireys suhdannetilanteen heikennyttyäkin viittaa

myös muihin syihin.

Henkeä kohden lasketut työtunnit ovat niin euroalueella kuin Suomessakin jääneet alle koronapandemiaa edeltävän tason. Kuten edellä todettiin, keskimääräinen työaika on jo pitkään pienentynyt sitä mukaa kun taloudellinen hyvinvointi on kasvanut, mutta koronapandemia vauhditti tätä kehitystä äkillisesti syistä, joita ei toistaiseksi täysin ymmärretä.

Työmarkkinoiden kireys välittyy palkkakehitykseen

Keskipitkän ajan inflaationäkymiä arvioitaessa keskeistä on, miten nopea inflaatio ja työmarkkinoiden kireys välittyvät palkkakehitykseen, ja kuinka pitkäkestoiseksi inflaatio muotoutuu. Suomen Pankissa on analysoitu tätä kysymystä hyödyntäen pienen avotalouden rakenteellista makromallia.⁵ Mallin avulla voidaan arvioida, mitkä tekijät ovat kriittisiä sille, kuinka voimakkaasti palkat reagoivat kiihtyneeseen inflaatiokehitykseen. Mallissa kuvataan työmarkkinoiden kireys, eli työttömyys ja avoimet työpaikat, sekä palkkojen määräytyminen työntekijän ja työnantajan välisten neuvottelujen lopputuloksena. Mallin avulla voidaan arvioida erilaisten rakenteellisten sokkien vaikutuksia erityisesti työmarkkinoiden kireyteen ja palkkapaineisiin.

Mallitulosten mukaan työntekijäkohtaisten työtuntien vähentymisellä on potentiaalisesti merkittävä rooli viimeaikaisen työmarkkinoiden kireyden lisääjänä. Työntekijöiden keskimääräisten työtuntien väheneminen kannustaa yrityksiä avaamaan enemmän uusia työpaikkoja kuin tilanteessa, jossa työtunnit eivät vähenisi, jotta kysyntää vastaava tuotanto saadaan tuotettua. Työntekijäkohtaisten työtuntien väheneminen on voinut siis osaltaan vaikuttaa työllisten määrän ennusteita nopeampaan elpymiseen koronakriisin jälkeen. Työmarkkinoiden kireys välittyy myös palkkakehitykseen, sillä kireillä työmarkkinoilla työntekijöiden neuvotteluasema paranee, kun uuden työpaikan löytäminen tai työpaikan vaihtaminen on suhteellisen helppoa.

Osallistumisasteen lasku lisäisi työmarkkinoiden kireyttä

Suomessa työllisyyden kasvu on tapahtunut erityisesti osallistumisasteen nousun kautta. Myös euroalueella työvoiman osallistumisaste on säilynyt korkealla koronapandemiasta huolimatta. Mallitulosten perusteella osallistumisasteen nousu on selvästi tukenut talouden toipumista ja jarruttanut työmarkkinoiden kiristymistä.

Tässä mielessä euroalueen kehitys eroaa Yhdysvaltojen työmarkkinatilanteesta, jossa osallistumisaste näyttää laskeneen noin yhden prosenttiyksikön verrattuna koronapandemiaa edeltäneeseen aikaan. Yhdysvalloissa havaittu osallistumisasteen lasku selittyy erityisesti nuorten

kouluttamattomien miesten osallistumisasteen laskulla. Vastaavasti verrattuna koronapandemiaa edeltävään aikaan erityisesti 25–54-vuotiaiden korkeasti koulutettujen miesten tekemät työtunnit ovat vähentyneet. Lasku oli suurempi niiden hyvätuloisten joukossa, jotka olivat tehneet aikaisemmin erityisen pitkää päivää.⁶ Vuoden 2023 alussa erityisesti 16–54-vuotiaiden osallistumisasteet ovat alkaneet kuitenkin elpyä.⁷

Euroalueen ja Suomen osalta on epäselvää, voiko viimeaikaista osallistumisasteen myönteistä kehitystä pitää pysyvänä vai voisiko osallistumisaste alkaa laskea kuten Yhdysvalloissa. Mallisimulaatioiden perusteella vastaavanlainen pitkäkestoinen työvoiman määrää vähentävä sokki euroalueella johtaisi työttömyyden laskuun, työmarkkinoiden kiristymiseen ja asteittaiseen palkkojen nousuun. Samalla inflaatiopaineet kohoaisivat ja BKT:n taso alenisi pysyvästi.

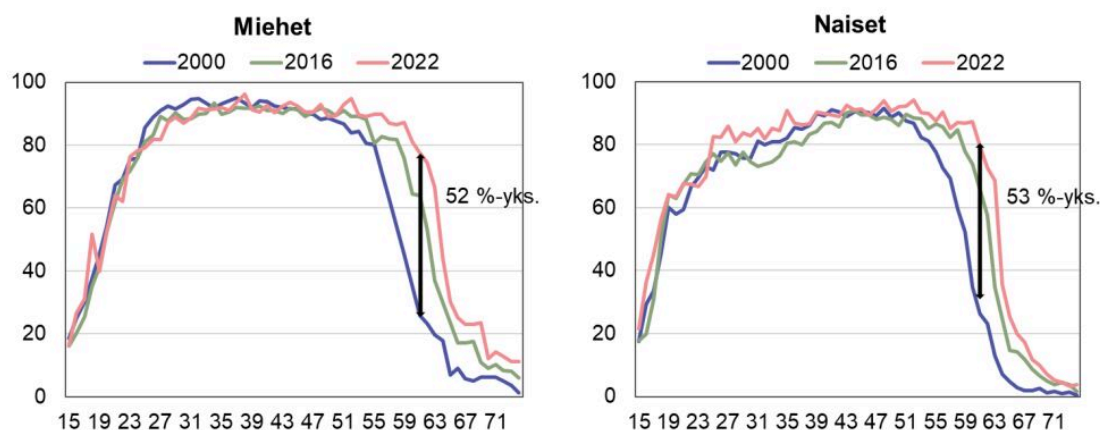
Osallistumisasteen ylläpitäminen edellyttää politiikkatoimia väestön ikääntyessä

Suomessa työkäisten määrä jatkaa lähivuosikymmeninä supistumistaan ilman nettomaahanmuuton merkittävää lisääntymistä. Tilastokeskuksen vuoden 2021 väestöennusteen perusteella 15–74-vuotiaiden määrä supistuisi vuoteen 2040 mennessä noin 130 000 henkilöllä ja vuoteen 2070 mennessä miltei 290 000 henkilöllä. Toistaiseksi työvoiman määrä on kuitenkin edelleen kasvanut. Eläkeikää lähestyvien ikäluokkien osallistumisasteiden kasvu on kompensoinut väestön ikääntymisen vaikutuksia työn tarjontaan.

2000-luvulla osallistuminen työmarkkinoille on kasvanut selvästi eniten noin 55-vuotiailla ja sitä vanhemmilla. Esimerkiksi 61-vuotiaiden osallistumisaste vuonna 2000 oli vain hieman alle 30 prosenttia, mutta lähenteli 80 prosenttia vuonna 2022. Sekä miesten että naisten osallistumisaste siis on noussut yli 50 prosenttiyksiköllä. Ikääntyvien osallistumisasteen kasvu jatkui voimakkaana myös koronapandemian aikana (kuvio 4). Lisäksi työvoiman määrä on kasvanut voimakkaasti 25–44-vuotiaiden erityisesti naisten ikäryhmissä, joissa osallistumisaste on viime vuosina palannut finanssikriisiä edeltävälle tasolle.

Kuvio 4.

Ikäryhmittäisen osallistumisasteen kehitys vuosina 2000–2022

Lähde: Tilastokeskus.

21.4.2023

© Suomen Pankki

Koska osallistumisaste vaihtelee ikäryhmittäin, väestön ikärakenteen muutos vaikuttaa mekaanisesti työpanoksen määrään. 20–64-vuotiaiden ikäryhmän sisäisen ikärakenteen muuttuminen tukee osallistumisasteiden kasvua vielä ainakin 2020-luvulla. Tämä johtuu erityisesti siitä, että 30–50-vuotiaiden osuus on kasvussa. Työikäisten lukumäärä vähenee kokonaisuudessaan silti niin voimakkaasti, että työvoiman supistumista on vaikeaa estää.

Pitkän aikavälin kasvun edellytykset

Työpanoksen määrän lisäksi työvoiman osaamisella on suuri merkitys talouskasvun ja taloudellisen hyvinvoinnin edellytyksille. Koulutuksella on voimakas yhteys myös yksilön omaan työmarkkina-asemaan. Esimerkiksi korkeakoulutettujen työllisyysaste ja palkkataso on selvästi korkeampi kuin toisen asteen koulutuksen suorittaneiden. Koulutuksella on myös erittäin suuri vaikutus työvuosien määrään. Suomessa perusasteen varaan jäävien työuran pituus on keskimäärin alle 25 vuotta, kun taas ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskimääräinen työuran pituus on yli 35 vuotta.

Onkin huolestuttavaa, että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–34-vuotiaista on Suomessa 2000-luvulla polkenut paikallaan samalla kun OECD-maissa koulutustaso on noussut selvästi. Vuonna 2021 korkeasti koulutettujen nuorten aikuisten osuus Suomessa oli selvästi

OECD:n keskitason alapuolella, Chilen ja Turkin välissä. Lisäksi heikentyneen syntyvyyden myötä tulevana vuosikymmeninä uudet koulutettavat ikäluokat pienenevät huomattavasti.

Koulutus kerryttää kansantalouden käytössä olevaa osaamispääomaa ja vaikuttaa siten talouskasvuun. Mutta koulutuksen hyödyt ovat tätä suoraa vaikutusta laajempia ja heijastuvat yhteiskuntaan myös epäsuorasti esimerkiksi siten, että koulutetut työntekijät pystyvät kehittämään ja ottamaan käyttöön uutta teknologiaa.

Tästä syystä korkeasti koulutetun työvoiman merkitys on talouskasvulle ratkaiseva ja tällaisen työvoiman kouluttamiseen tarvitaan huippuluokan korkeakouluja ja näissä tapahtuvaa korkeatasoista perustutkimusta.⁸ Väestön koulutuksen ja hyvinvoinnin kasvun välinen yhteys on taloustieteellisen tutkimuksen perusteella kiistaton eikä keskustelussa monesti esiin nousevalle pelolle ”ylikskoulutuksesta” ole olemassa koherenttia teoreettista pohjaa tai empiiristä näyttöä.⁹ Korkeakoulutuksen merkitys korostuu Suomen kaltaisessa pienessä avotaloudessa, joka ei voi kilpailla kansainvälisillä markkinoilla muulla kuin osaamisella ja korkean jalostusasteen tuotannolla.

Vuosituhanneen vaihteen jälkeen myös perusopetuksen oppimistulokset ovat alkaneet heikentyä. Erityisen ongelmallista on se, ettei oppimistulosten heikkenemisen syitä tunneta riittävästi. Koulutussektorilla ei pääosin ole toteutettu uudistuksia siten, että niiden vaikuttavuutta olisi ollut mahdollista tutkia luotettavasti. Lisäksi resurssien tehokkaan kohdentamisen kannalta ongelma on se, että Suomessa ei ole tällä hetkellä kattavaa ja riittävän yksityiskohtaista rekisteritietoa koulutukseen käytettävistä resursseista paikallistasolla. Opettajarekisteri tulee olemaan tärkeä osa tällaista tietovarantoa.

Suomen Pankin pitkän aikavälin skenaarioiden perusteella näköpiirissä olevat väestön ikääntyminen ja keskimääräisen koulutusasteen nousun pysähtyminen rajoittavat inhimillisen pääoman eli kansantalouden käytössä olevan osaavan työpanoksen saantia ja heikentävät talouden kasvumahdollisuuksia.¹⁰

Inhimillistä pääomaa tarvitaan sekä kiinteän pääoman investointeihin johtavan tutkimus- ja kehitystyön tekijänä sekä uuden teknologian käyttöönottajana. Tämä tarkoittaa sitä, ettei hiipuvaa inhimillistä pääomaa lopulta voida kovin laajamittaisesti korvata kiinteän pääoman kasvattamisella talouskasvun tukemiseksi, vaan osaavan työvoiman vähetessä myös investoinnit tuotannolliseen pääomaan, tutkimukseen ja kehitykseen ovat vaarassa vähentyä. Inhimillisen pääoman väheneminen voi alentaa myös julkisen T&K-tuen tuottoa.

Tavoite korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuuden nostamisesta 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä on perusteltu. Aikataulu ei enää ole realistinen, mutta toimet

aloituspaikkojen lisäämiseksi (erityisesti pääkaupunkiseudulla), läpäisyasteen parantamiseksi ja avoimen korkeakoulutuksen väylän vahvistamiseksi ovat joka tapauksessa tärkeitä. Pidemmällä aikavälillä rima tulisi asettaa vielä korkeammalle OECD-maiden kärkijoukkoon pääsemiseksi.

Suomalaisten nuorten koulutustaso määrittää voimakkaasti sitä, miten Suomessa on tulevana vuosikymmeninä osaavaa työvoimaa saatavilla, joten osaamiseen ja koulutustasoon tulee kiinnittää erityistä huomiota. Samalla vaikuttaa selvältä, että nykyisiin ennusteisiin sisältyvä, Suomessa käynnissä oleva väestörakenteen muutos on niin voimakas, että ilman merkittävää työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton lisäystä inhimillisen pääoman supistuminen 2040-luvulta alkaen näyttää olevan mahdotonta estää.

Lopuksi

Vaikka työllisyysaste on noussut voimakkaasti, työllisten määrä suhteessa koko väestöön on väestön ikääntymisen johdosta pienentynyt. Myös työntekijää kohti lasketut työtunnit ovat vähentyneet jo pitkään.

Työllisyyttä on tukenut osaltaan ikääntyvien työntekijöiden osallistumisasteen trendinomainen paraneminen esimerkiksi terveyden ja koulutustason paranemisen seurauksena. Kehitykseen ovat vaikuttaneet myös jo toteutetut uudistukset, kuten työttömyysputken asteittainen poistaminen. Kun osallistumisasteen myönteiset trendit väistämättä heikkenevät, uusien työn tarjontaa lisäävien politiikkatoimien merkitys korostuu.

Työllisten määrän lisääntyminen parantaa taloudellista huoltosuhdetta, mutta koko taloudessa tehtyjen työtuntien määrä ratkaisee viime kädessä hyvinvointivaltion rahoittamisen mahdollisuudet.

Jatkossa työllisyystavoitetta olisikin hyödyllistä arvioida suhteessa koko väestöön eikä pelkästään suhteessa työikäiseen väestöön. Myös tehtyihin työtunteihin tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota, kun työllisyystavoitteita asetetaan. Poliitiikkatoimissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei työnteon kannustimiin vaikuttavilla politiikkatoimilla ohjata osa-aikaiseen työhön koko-aikatyön kustannuksella.

Osaavan työvoiman saanti on tulevaisuudessa keskeinen pullonkaula talouskasvulle. Työpanoksen määrän lisäksi työvoiman osaamisella on suuri merkitys pitkän aikavälin talouskasvun ja taloudellisen hyvinvoinnin edellytyksille.

On siis syytä pyrkiä vahvistamaan työvoiman osaamistasoa samalla kun pyritään vahvistamaan taloudellista huoltosuhdetta. Suomalaisten nuorten koulutustason nostamiseksi onkin viime vuosina tehty tärkeitä uudistuksia. Oppivelvollisuusiän nostamisen tavoitteena oli, että jokainen

nuori suorittaa toisen asteen koulutuksen. Ja opiskelijavalintauudistuksella pyrittiin sujuvoittamaan korkeakoulutukseen siirtymistä ja tehostamaan opiskelupaikkojen kohdentumista. Nämä uudistukset ovat askeleita oikeaan suuntaan.

Samalla pitää huolehtia siitä, että jatkossa koulutukseen liittyvät linjaukset ja panostukset tehdään pitkäjänteisesti ja ennakoiden. Tietovarannon kehittämisen lisäksi on tärkeää suunnitella ja toteuttaa uudistukset niin, että niiden vaikutuksia pystytään luotettavasti arvioimaan.

Viitteet

1. Bick, A., Blandin, A. & Fuchs-Schündelin, N. (2022), 'Reassessing Economic Constraints: Maximum Employment or Maximum Hours?' Paper prepared for the 2022 Jackson Hole Symposium. ↑
2. Lee, D., Park, J., & Shin, Y. (2023), Where Are the Workers? From Great Resignation to Quiet Quitting, NBER working paper 30833, January 2023 ↑
3. Alityölliseksi luokitellaan työllinen henkilö, joka tekee osa-aikatyötä, koska kokoaikatyötä ei ollut tarjolla, joka tekee lyhennettyä työviikkoa työnantajan toimesta tai jolla ei ollut tarjolla työtä tilausten tai asiakkaiden vähyyden tai lomautuksen takia. Siten alityöllinen on työllinen, joka itse haluaisi tehdä enemmän töitä. ↑
4. Sekä Suomen Pankin työmarkkinavirtoihin perustuvan rakennetyöttömyyden mittarin että NAWRU (non-accelerating wage inflation rate of unemployment)-mittarin perusteella rakenteellinen työttömyys olisi koronapandemiaa edeltäneen vahvan työmarkkinakehityksen aikana alentunut noin 8 prosentista noin 7,5 prosenttiin viimeisten noin viiden vuoden aikana. Rakenteellisen työttömyyden arviointiin, varsinkin reaaliaikaisesti, liittyy kuitenkin hyvin paljon epävarmuutta. Rakennetyöttömyyden mittarit osoittavat havaitun työttömyyden olevan edelleen pienempi kuin rakenteellinen työttömyys huolimatta siitä, että tuotantokuilun arvioidaan olevan kääntymässä negatiiviseksi. ↑
5. Obstbaum M, Oinonen S., Pönkä H., Vanhala, J., Vilmi L. (2023), Transmission of recent shocks in a labour-DSGE model with wage rigidity. BoF Economics Review 1/2023. ↑
6. Lee, D., Park, J., & Shin, Y. (2023), Where Are the Workers? From Great Resignation to Quiet Quitting, NBER working paper 30833, January 2023. ↑
7. Amiti, M., Heise S., Topa, G., & Wu, J. (2023), What Has Driven the Labor Force Participation Gap since February 2020?, Liberty Street Economics, March 30. <https://libertystreeteconomics.newyorkfed.org/2023/03/what-has-driven-the-labor-force-participation-gap-since-february-2020/> ↑
8. Ks. myös Maliranta (2023), Koulutus, inhimillinen pääoma ja talouskasvu, Akava Works -raportti 1/2023 ↑

9. Ks. myös Karhunen (2017), Ylikoulutus on vaarallinen myytti, Talous ja Yhteiskunta 3/2017. ↑
10. Ks. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2021/5/suomen-uuden-pitkan-aikavalin-ennusteen-mukaan-kasvu-nayttaa-entista-vaisummalta/>. ↑

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

talouskasvu, työllisyys, työmarkkinat, työtunnit